

een *verklaring* der natuurverschijnselen aankomt. Denk slechts aan de physica: daarin werden gewaagde hypothesen als de quantentheorie en de relativiteitsleer opgesteld; maar zij vonden naast geestdriftige bewondering ook heftige bestrijding en de nuchtere opmerker zal moeten erkennen, dat de feiten nog weinig steun geven aan deze nieuwe denkbeelden ¹⁾. Hetzelfde verschijnsel nemen we in de sterrenkunde waar. Ook daar worden uit hetzelfde feitenmateriaal door verschillende onderzoekers geheel verschillende conclusies afgeleid. Daarom is het strikt noodig, dat men zich rekenschap geve van de principes, die aan de verschillende theorieën en conclusies ten grondslag liggen en van de normen, die de onderzoeker aanvaardt. Dit is noodig, wanneer men wil komen tot een wereldbeschouwing; maar ook reeds bij de vorming van een wereldbeeld.

Het zal duidelijk zijn, wat we met deze beide begrippen bedoelen. Vooral DENNERT ²⁾ heeft den nadruk gelegd op het verschil tusschen wereldbeeld en wereldbeschouwing. Onder wereldbeeld willen we verstaan de samenvatting van de kennis aangaande de inrichting dezer wereld, zooals die met behulp van natuurwetenschappelijke onderzoekingsmethoden gevonden werd. Maar met deze kennis kan de mensch niet tevreden zijn. Naast de physische kwesties zijn er vele mataphysische vragen, waarvoor hij een antwoord zoekt. Hij vraagt naar den oorsprong, het doel en het einde van deze schepping en in het beantwoorden van deze vragen tracht hij zich een wereldbeschouwing te verwerven. De Christelijke wereldbeschouwing omvat de kennis, die aansluit bij die van het natuur-wetenschappelijk wereldbeeld, doch niet buiten de Openbaring om verkregen wordt.

We willen trachten, na een beknopt historisch overzicht, in grove trekken het wereldbeeld te teekenen, zooals het zich aan de tegenwoordige generatie van astronomen voordoet. We zullen ons daarbij zooveel mogelijk beperken tot de waargenomen feiten om daarna eenige kwesties uitvoeriger te behandelen en te spreken over de conclusies, die uit de feiten zijn afgeleid en de beginselen, waardoor men zich liet leiden.

¹⁾ Na het schrijven van dit artikel werden de resultaten van de Sobral-expeditie bekend. Deze schijnen een eerste bevestiging te geven van Einsteins gravitatiewet.

²⁾ E. DENNERT, *Weltbild und Weltanschauung*, 1909; id. *Die Weltanschauung des modernen Naturforschers*, 1911.